

svoje vere pokazati. — In liberalen svet pa pravi, da je bil to sad konkordatne šole. Kar pa je bilo dosihmal zoper postavno, bo zanaprej postavno.

Protestant, ki je matematikar v šoli, ima ravno take pravice, razširjati svoje prepričanje, kakor katoličan svoje, ker vsled snovnih postav sta oba pri šoli, in gotovo je, da ga bo veliko učencev rado poslušalo. Cerkev in duhovni imajo pravico, zoperstavljati se razširjanji nejevere. Kdor pa je v službi pri kaki šoli, ne more se temu ustavljati, kar počenjajo njegovi enako opravičeni verstniki.

V konkordatu je država prevzela dolžnost, da skerbi za versko izrejo po šolah. Ako tega ne more ali noče storiti, naj po pravici pové, da ji ni mar za versko izrejo. Da katoliški duhoven veroznanstvo uči in ima vpljiv do šole, da se tako šola na videz ohrani katoliška, s tem se ne vstreza katoliškim staršem. Če je to tako, nastane vprašanje, ali bi ne bilo bolje, da bi cerkev pri takih šolah ne imela kar nič opraviti, potlej bi drugej vero učila in svarila pred njimi. Tako je nekdej ravnala v nasprotji z ajdovskimi šolami, in te šole, kakor jih je dvorni svetovavec Rokitansky popisal, niso drugega, kakor novo paganstvo.

Katoličani naj bi si potem svobodno snovali svoje šole“.

M. Močnik.

Kaj storiti, da se učenci radi učé.

Spisal Fr. Govekar.

Ako se učenci radi učé, ali ne, se jim pozná že na živem očesu in veselem obrazu. Taki učenci pazljivo poslušajo, si vse dobro zapomnijo kar slišijo, radi v šolo hodijo, naloge vselej prav, čedno in tudi o pravem času izdeljujejo, ter se sploh pri vsaki priložnosti tudi sami prizadevajo, da se vedno več učé in da učitelju veselje delajo. V taki šoli je pravo veselje in zadovoljnost.

Leni in zanikerni učenci so pa pri nauku vnemarni, nevoljni, čmerni in neskerbni. V šoli, kjer se pogreša veselje do učenja, sedé učenci po klopeh, kakor bi bili na tlaki, eden drugega bedasto pogledaje; se igrajo, učitelja ne poslušajo, in šola jim je naj nesrečniši in dolgočasniši kraj, in komaj tre-

nutka čakajo, da morejo prosto dihati. Taki učenci naj več le enozložno odgovarjajo, naj rajši pa še molčé; taki tudi radi šolo izpuščajo ali prepozno k nauku prihajajo, vselej kaj pozabijo, naloge ne izdelajo ali pa poverhno, njih šolsko orodje in oni sami so naj žalostniša podoba prešerne neskerbnosti. Ni čuda, ako učitelj pri takih okolščinah zgubi vse veselje, in da postane hladen in čmeren, ko vidi, da pri vsem prizadevanji ne more veliko opraviti, in da zmerjaje začenja podučevati, pretepaje pa končuje. Prašam, kje more biti po tem nauk spešen in šola vabljiva? in, ali ni to naj naravniša pot, da je tako učencem in staršem šola vedno bolj pusta in zoperna? — Treba je tedaj, da učitelj vse stori, kar je le v njegovi moči, da se učenci radi učé; on naj

1. skerbí, da ga že koj iz začetka učenci ljubijo. Naravno je, da otrok čuti ljubezen, katero mu skazuješ; ako so vse druge moči še nezrele, vendar vsaki čuti v sebi ljubezen, in pri vsakem jo je skerbna mati že toliko ali toliko oživela. Otrok kmali zapazi, kdo ž njim dobro misli in ga ljubi, to pa obrodi nasprotno ljubezen in zaupanje do učitelja. S tem pa učitelj veliko pridobi; radi potem učenci v šolo hodijo, in se mu serčno bližajo, in srečni in veseli so le takrat, kedar so pri svojem učitelju. Prizadevajo si taki učenci, da se tako obnašajo, da je učitelj ž njimi zadovoljen, zato so vedno veseli, pazljivi, pridni in vbogljivi. Da pa učitelja ljubijo njegovi učenci, naj se jim nikar ne kaže strastnega, ampak vedno pohlevnega, razsodnega, poterpežljivega in do vseh učencev enako pravičnega in dobrega. Zraven pa naj povsod in določno zahteva naj natančnišo pokorščino v vseh rečeh brez razločka od vseh učencev. To mu ljubezen in spoštovanje le še množi in vterja; tesno se ga oklenejo mehka otroška serca, in šola in nauk se jim toliko prikupita, da se tako rekoč učenci z učiteljem poskušajo: učitelj, kako bi jih več naučil, in učenci, kako bi se prej in več naučili.

2. Učitelj naj si prizadeva, da bode nauk jasen, in da veselje do njega oživlja in množi. Zato pa naj nauk poodituje, ker to je podlaga vsega spoznanja. Kolikor bolj učitelj nauk poodituje, toliko prijetniše je učencem, oživlja veselje, in je spešniše, ker sega globoko v spomin in v serce; torej naj učitelj reč, ki jo učencem pripoveduje, po vseh straneh z učenci ogleduje, ako pa to ni mogoče, naj jim kaže saj podobo, ali

naj jo že z znanó rečjo primerja. To nauk zdatno polajša in pazljivost in veselje do uka vnema. — Pazi naj pa, da kaj ne presili in ne prežene, da je nauk primeren učencem, da se jim ne pristudi, in da ne postanejo boječi in maloserčni. Da se pa učenci pri nauku ne vtrudijo, naj učitelj tudi včasí primerno preneha, naj vpleta v nauk primerne povesti, basni, pesmi, uganke in druge enake pripomočke, ki nauk oživljajo; prizadeva naj si, da nauk večini učencev koristi, in vedno naj jih napeljuje, da sami spoznajo in čutijo, koliko je vredno, ako se v mladosti kaj uče.

3. Veliko k temu pripomore tudi to, kako, ali po kateri učbi ali metodi kdo podučuje. Dobra učba lajša učitelju in učencem nauk, in jih združuje k vsestranski delavnosti, stori, da so pazljivi, da si vterjajo in vadijo spomin in vse duševne moči. Po dobri učbi učitelj kmali spozná, kaj in koliko so si učenci od nauka zapomnili in ohranili, koliko pa ne; in kje in koliko da more tedaj pomanjkljivo popravljati ali namestovati. Pa tudi to, kako so učenci zmožni, učitelj lahko spoznava po dobri učbi. Za spešno podučevanje je tedaj dobra učba čez vse drugo naj bolj potrebna. V šoli, v kateri učitelj prav in živo sprašuje, tudi učenci določno odgovarjajo; taka šola je pravi boj za obe stranki. Nemogoče je tedaj, da bi se v tako šolo vrnil mertvi mehanizem, raztresenost in lenoba, ker v vednem delu je združen učitelj z učenci, kar jim vedno donaša novo veselje. Kdo bi se pa še čudil, ako pri takih okoliščinah gorijo učenci vsi za učitelja, ter so polni veselja in ljubezni do šole in do nauka!

4. Ne preziraj telesne in dušne zmožnosti in нрав! Tudi starost, spol, okoliščine, v katerih učenci živé, kakor tudi čas in doba, v kateri se podučuje, naj se nikar ne prezira. Že skušnja uči, da nektero delo se dopoldan, drugo popoldan bolje odseda, tako je tudi z učenjem. Tudi bolehnost, raztreseni duh in drugi posebni prigodki, tako n. pr. bolj občutljive otroke vnemirijo zelo vesele ali žalostne okoliščine, ktere naglo njih starše ali druge zadenejo, da so manj pridni in pazljivi. Se vé, da takih in enakih dogodkov učitelj ne sme prezirati, pa tudi jih učencem v greh ne šteti. Tudi redovnost pospešuje pridnost. Kjer pogrešáš to krasno čednost, tam se zgubi veliko časa, vse se verši nerodno, in vsaki hip je treba prenehati, to pa stori, da učenci niso pazljivi, da so vnemarni in nerodni. Zato naj učitelj tirja

in zahteva od učencev, da se vse dela o pravem času, na pravem kraji in v pravem redu. Dalje da učenci o pravem času prihajajo, si sedežev ne menjujejo, in nič nepotrebnega sboj ne nosijo. Skerbi naj, da imajo tudi vse šolsko orodje snažno in v redu. Učitelj naj pa tudi od svoje strani stori, kar je potrebno, da se pridnost oživlja, tudi v vseh rečeh naj bo on učencem lep zgled. Tako se bo otrokom redovnost kmali priljubila, ktera se večkrat preseli v domačo hišo. Zunanja redovnost in tihota je mati znotranje delavnosti, in to je tista sveta in prava tihota (ktere pa ne poznajo vsi učitelji), ktera učence razveseljuje, ter jih spodbuja k pridnosti, in jih varuje lenobe in greha. Tihota pa, ktera neizvira iz imenovanega vira, ne rodi veselja do nauka, ampak deloma strah, lenobo in zaspanost; ona je mertvaška tihota duševnega razvitka in izobraženja.

5. Pa tudi učitelj naj bo učencem lep zgled v tem, da je delaven in priden. Cmerni, tožljivi in zaspani učitelj s svojim slabim zgledom učence okuži, ko nasproti veseli, marljivi in delavni učitelj lene učence k pridnosti spodbuja. Veliko nasprotje je med lenim učiteljem in med tem, kar on od učencev tirja. Ne dá se sicer tudi tajiti, da se od učitelja veliko zahteva, in da temu večkrat naj boljši učitelj ni kos. Kdo še nikoli ni okusil bolezní, skerbi, domače tuge, i. t. d.? Znano je, da take in enake nezgode pooblačijo čelo tudi naj serčnemu možu. Pa prašam, kdo bi bil tako neusmiljen, da bi pustil potem zavoljo tega nedolžne učence terpeti? V eni sami nesrečni uri moreš pri učencih toliko škodovati, da potem nikdar ali pa težko popraviš. Obče je znano, da premagovanje in zatajevanje slehernega človeka krasno kinča, naj bolj pa še učitelja; dobička pa nikomur več ne prinaša, kakor ravno njemu, kteri se vkvarja in trudi z izrejo nježne mladine.

Stari in mladi Slovence.

Vüзрастí.

O. Meni rabi v moškem in ženskem spolu ter pomeni incrementum, aetas.

S. Meni pa bode le ženskega spola, da porečem: mlada, šibka, krepka, krasna, moška vzrast.